

Срібна Аліна Юрївна,

курсант ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ;

Науковий керівник:

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Смаглюк О. В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОНТРАБАНДУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ, ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК) хоча і встановлює відповідальність за контрабанду, однак при цьому диференціює тільки власне контрабанду (ст. 201) та контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305). Проте на практиці складнощі при кваліфікації контрабанди виникають саме при встановленні якісних характеристик предмета кримінального правопорушення. Сама ж конструкція ст. 305 КК видається не зовсім досконалою, їй бракує чіткості щодо визначення об'єктивних ознак, а також обставин, що впливають на кваліфікацію контрабанди. При дослідженні контрабанди наркотичних засобів постає проблема визначення об'єкта цього кримінального правопорушення.

Сьогодні контрабанда (ст. 201 КК України) і контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК України) знаходяться в різних розділах КК України [1]. Кожне кримінальне правопорушення входить у свою групу однорідних кримінальних правопорушень, які мають єдиний родовий об'єкт, а також мають кожний свій безпосередній об'єкт. В юридичній літературі визначення родового об'єкта кримінальних правопорушень проти здоров'я населення з'явилося на початку 70-х р.р.

Вперше В.М. Смітєнко, досліджуючи поняття «здоров'я населення», зробив висновок, що це «врегульована нормами права і моралі єдина й цілісна система відносин, що відбиває реальний фізичний і психічний стан людей і створює основу для збільшення тривалості їх активного життя і його відтворення у суспільстві, оптимальних умов суспільно корисної праці та відпочинку, повноцінного буття і благополуччя, сприяє більш повному задоволенню матеріальних і духовних потреб усіх членів суспільства, є умовою їх подальшого гармонійного розвитку і прогресу суспільства» [2, с. 44].

Саме можливість стану життєдіяльності людей, який відповідає інтересам суспільства, є головним у змісті здоров'я населення як об'єкта кримінально протиправних посягань. Суспільна небезпека кримінальних правопорушень, пов'язаних з наркотичними засобами, полягає в тому, що вони руйнують цю можливість, а кримінально протиправним наслідком цих діянь стає хвороба – наркоманія (токсикоманія). На підставі проведеного дослідження А.А. Музиною був зроблений висновок, що родовим об'єктом кримінальних

правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, є суспільні відносини, які забезпечують сприятливі умови і можливості невизначеному колу осіб перебувати у живому стані, користуватися благами життя, здорового буття [3, с. 19].

Основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 305 КК, є встановлений порядок переміщення предметів кримінального правопорушення через митний кордон України, додатковим безпосереднім об'єктом є встановлений порядок обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, а також – громадська безпека та народне здоров'я [4, с. 303].

Кваліфікація контрабанди вимагає встановлення ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення із дослідженням кримінально протиправного діяння, яке може бути здійснене у двох формах активних дій – переміщення через митний кордон України: а) поза митним контролем або б) з приховуванням від митного контролю наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів.

За своїм змістом ці дії аналогічні діям при вчиненні контрабанди (діяння кваліфікується за ст. 201 КК) і полягають у переміщенні товарів через митний кордон України: з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення; шляхом надання одним товарам вигляду інших; з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом або таких, що містять неправдиві дані [5, с. 52].

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони контрабанди є місце вчинення кримінального правопорушення – митний кордон, тобто межі митної території України, які збігаються з державним кордоном, за винятком кордонів спеціальних митних зон. Межі території спеціальних митних зон є складовою частиною митного кордону України.

Кримінальне правопорушення визнається закінченим з моменту фактичного виявлення у винного під час митного контролю наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів на території України або при спробі перетнути державний кордон України в іншому місці, поза зоною митного контролю (формальний склад).

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів і незаконне перевезення або пересилання їх за межі території України необхідно кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень – за ст. 305 КК та відповідно за ст. 307 або ст. 309 КК.

Кваліфікуючими ознаками кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 305 КК) є вчинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: повторно; за попередньою змовою групою осіб; те, що предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори або такі речовини у великих розмірах. Особливо кваліфікуючими ознаками (ч. 3 ст. 305 КК) аналізованого кримінального правопорушення є вчинення його організованою групою і те, що предметом контрабанди були

наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби в особливо великих розмірах [6, с. 52].

Контрабанда вважається вчиненою за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 305 КК) тоді, коли в її здійсненні брали участь декілька осіб (дві і більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовились про спільне її вчинення. Діяння кожного із співвиконавців кваліфікуються за ч. 2 ст. 305 КК незалежно від того, яку роль виконувала особа у кримінальному правопорушенні. У разі, коли особа вчинила контрабанду у співучасті з організатором, підбурювачем, пособником, зазначена кваліфікуюча ознака відсутня (п. 9 ППВСУ «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 3 червня 2005 р. № 8) [7, с. 41].

Контрабанда наркотичних засобів та психотропних речовин є за своєю конструкцією формальним складом, що не потребує настання наслідків. Об'єктивна сторона цього складу кримінального правопорушення виражається в активних діях, пов'язаних з незаконним переміщенням через митний кордон України наркотиків або психотропних речовин. Це може бути переміщення поза митним контролем, або з приховуванням від митного контролю.

Для кваліфікації за ст. 305 КК істотне значення має місце (митний кордон) вчинення кримінального правопорушення. Спосіб приховування наркотиків і психотропних речовин не впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення, однак стосовно контрабанди це можуть бути спеціальні схованки, а також пристосування з метою приховування конструктивних ємностей та предметів, які попередньо були піддані розбиранню і демонтажу. Імпорт, експорт, транзит наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів, що ввозяться в Україну без сертифікату, утворюють порушення митних правил.

В теорії кримінального права спірним є питання про момент закінчення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів. Одні вважають кримінальне правопорушення закінченим з моменту, коли наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби виявлені під час митного огляду, інші вважають, що кримінальне правопорушення буде закінчено лише, тоді, коли наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби будуть фактично переміщені через кордон.

Вважаємо, якщо предмети контрабанди виявлено під час огляду речей, або особистого огляду, при виїзді за межі України, вчинене має бути кваліфіковано як замах на кримінальне правопорушення (ст. 15, ст. 305 КК України).

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25–26, ст. 131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>.

2. Кириченко І. Контрабанда алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні: кримінологічний аспект. *Право України*. 2016. № 2. С. 78 – 82

3. Контрабанда: засоби попередження та протидії: навчальний посібник. Б. В. Романюк, М. І. Камлик, В. В. Коваленко та ін.; за ред. Я. Ю. Кондратьєва, Б. В. Романюка. Київ: МІВВІЦ, 2012. 118 с.

4. Філіппов С. О. Напрямки удосконалення діяльності підрозділів охорони державного кордону щодо протидії контрабанді. *Митна справа: науково-аналітичний журнал з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності*. Гол. ред. С. В. Ківалов. 2009. № 5(65) вересень-жовтень. с. 8–13.

5. Хоменко Н.А. Історичне підґрунття виникнення та формування поняття контрабанди як негативного соціально - правового явища. *Митна справа: науково-аналітичний журнал з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності*. Гол. ред. С. В. Ківалов. 2009. № 5(65) вересень-жовтень. 120 с.

6. Прокопенко В.В. Щодо надання права здійснення оперативно-розшукової діяльності і проведення досудового слідства митними органами України. *Митна справа: науково-аналітичний журнал з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності*. Гол. ред. С.В. Ківалов. 2016. № 1(67). С. 49–55.

7. Мота А. Ф. Боротьба з контрабандою в діяльності Державної прикордонної служби України: організаційно-правові та процесуальні аспекти. *Форум права*. 2018. № 3. С. 374–379.

Ткаченко Павло Ігорович,

аспірант кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, член Асоціації правників України

КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ ЯК ОСНОВА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНУ

Установлений порядок проходження військової служби є гарантом забезпечення правового режиму в лавах Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту України, Управління державної охорони та інших військових формувань, які утворені у відповідності до Законів України. Так, вищевказаний установлений порядок закріплено на законодавчому рівні, який являє собою перш за все Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу», Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, а також типові Положення щодо регулювання установленого порядку проходження військової служби в інших військових формуваннях, Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України та інші нормативно-правові та підзаконні акти. Таким чином, установлений порядок проходження військової служби є правовою категорією, яка закріплена на законодавчому рівні з метою регулювання проходження військової служби.